

Fantana dintre plopi de Mihail Sadoveanu - comentariu literar

Povestirea este o specie de mica intindere a genului epic, in versuri sau proza, care se rezuma la nararea unui singur eveniment, cu un numar redus de personaje.

Aceasta este caracterizata de naratiune subiectiva, in care nu se focalizeaza asupra personajului, ca in nuvela, ci asupra atmosferei, intamplarilor care au, de regula, caracter neobisnuit si sunt prezentate cronologic, urmarind un singur fir epic.

Naratorul este necreditabil datorita implicarii nemijlocite in diferite grade -protagonist, martor sau colporteur- in actiunile relatate.

Trasaturile acestei specii sunt mai putin evidente si datorita identitatii semantice a verbului: "a povesti" cu "a nara", specia putand fi confundata astfel cu modalitatea de expunere.

Caracteristica pentru povestire este originea populara din care au rezultat oralitatea stilului, tehnica narativa menita sa creeze atmosfera propice destainuirii, ritualul zicerii impus de relatia povestitor -ascultator (lector) si conceptia de factura paseista conform careia timpul trecut capata valente legendare fata de prezentul profan intre care se impune distanta morala ce permite judecata retrospectiva inteleapta.

Un tip aparte de povestire este reprezentat de "povestirea in rama", modalitate de origine orientala (1001 nopti), prezenta si in literatura europeana (Decameronul lui Boccaccio), prin care una sau mai multe naratiuni mai scurte, de sine-statoare sunt cuprinse intr-una mai ampla, care sa le cuprinda in aceeasi atmosfera epica.

In literatura romana cel mai bun exemplu al unui astfel de volum de povestiri este "Hanu-Ancutei" aparut in 1928 si subintitulat "roman" datorita numarului de povestiri si temelor diverse abordate.

Acest ciclu narativ se compune din noua povestiri ("Iapa lui Voda", "Haralambie", "Balaurul", "Fantana dintre Plopi", "Cealalta Ancuta", "Judet al sarmanilor", "Negustor lipscan", "Orb sarac", "Istorisirea Zahariei fantanarul"), spuse de naratori diferiti, a zecea povestire fiind cea care le incadreaza pe cele noua, adica "rama".

Tematic, acestea ar putea fi grupate in trei cicluri: al cinstei, al dragostei si al judecatii.

Povestirea "Fantana dintre plopi" se incadreaza in cel de-al doilea, deoarece tema istorisirii este iubirea tragica, materializata prin suferinta si sacrificiu in numele dragostei, idei sugerate si de titlu, ale carui conotatii sunt erotice, vitale si tanatice:

plopilor, arbori funesti inconjoara o fantana, simbol al vietii, fertilitatii in care isi gaseste sfarsitul o tanara fata, dragostea capitanului Isac.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Organizata clasic, urmarind momentele subiectului, povestirea capitanului Neculai Isac are menirea sa impresioneze si sa dea o lectie despre iubire si trecerea neinduratoare a timpului celor prezenti.

Expozitiunea ramei fixeaza locul si timpul in care vor fi povestite intamplarile: "in hanul Ancutei", "cand scripcile si cobzele nu aveau inca cautare", iar intriga naratiunii-cadru este chiar aparitia capitanului de mazili.

Desfasurarea actiunii si "ramei" vor coincide cu povestea capitanului, care, la randul ei este organizata cronologic, dupa momentele subiectului.

Expozitiunea povestirii fixeaza timpul "acum doua zeci si cinci de ani", locul "tot aici, la han" si un succint portret al protagonistului "om buiac si ticalos", "umblam si negutam vinuri". Intr-o astfel de calatorie el se intalneste o satra de tiganisi pe cea de care se va indragosti -tigancusa Marga.

Intriga se contureaza prin aparitia unchiului fetei, care se intereseaza de drumurile capitanului.

Desfasurarea actiunii va urmarii povestea de dragoste dintre Neculai si Marga, intalnirea amoroasa de la "fantana dintre plopi", promisiunea lui Isac de a se intoarce de dragul fetei, a doua intalnire a lor si destinuirea fetei indragostite ca de fapt, fusese folosita ca momeala de catre rudele ei pentru a-l atrage in cursa si a-l jefui pe negustor.

Actiunea atinge punctul culminant in momentul luptei dintre Niculae Isac si tigani, in cursul careia isi pierde si un ochi . Li infrange pe pradatori, dar acestia o omorasera deja pe Marga.

Deznodamantul povestii il gaseste pe capitan ranit fizic si sufleteste, "lipsit de puteri", iar finalul ramei atesta puterea acestei triste istorii asupra auditoriului, profund impresionat.

Conflictul nu este unul puternic, ci unul de imprejurari, care se rezolva rapid, dramatice fiind insa urmarile acestuia asupra personajului, marcat pe viata de defectul fizic si tristetea pe care o poarta in suflet.

Se remarca caracterul etic al povestiri pastrarea cuvantului dat, dragostea sincera a barbatului, comportamentul nobil al lui ii trezesc fetei respectul de sine si responsabilitatea pentru propriile fapte, Marga accepta sa moara pentru ca el sa poata trai, tiganii aplica legea talionului, omorand-o pe Marga.

Personajele ce apar in cadrul naratiunii sunt schematizate, ele servind rolului de executori, fiind folosite pentru a reliefa o actiune extraordinara ;nu se insista decat asupra acelor caracteristici strict necesare in context.

Protoagonistul, capitanul Neculai Isac este un erou tipic sadovenian, apartinand unei atmosfere specifice, romantice, fiind un erou exceptional in situatii exceptionale, insa mai presus de orice

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

"indragostit de viata, de fructele ei, neinvins, neingenuchiat, crezand in rosturile acestei lumi, privind spre frumusetile vietii".

Aparitia sa la han, parca de pe " taramuri departate", prilej de caracterizare directa de catre narator "om care arata inca frumuseti si barbatie" cu "nas vulturesc si sprancene intunecoase" care indica vitejie, cutezanta, actiune, iar faptul ca in ciuda varstei "se tine drept si sprinten pe cal" arata calitatile unui om deosebit, care vor fi demonstrate de istorisirea lui.

Stigmatul pe care il poarta, cel al ochiului "stins si inchis" care ii da ceva "trist si straniu" arata indirect firea sa aventuroasa si incita comensii, ii face curiosi sa afle imprejurarile in care s-a intamplat nenorocirea.

Tot caracterizarea directa, de data aceasta facuta de comisul Ionita, personaj emblematic al seriei, indica un profil romantic: "pentru o femeie care ii era draga isi punea totdeauna capul". Autocaracterizarea urmarind aceeasi idee: "imi erau dragi ochii negrii si pentru ei calcam multe hotare" indica un personaj indragostit de viata si placerile acesteia dar si firea tinereasca, nechibzuita, de "om buiac si ticalos".

Modalitati de caracterizare indirecta sunt de asemenea prezente; printre acestea mentionam vestimentatia personajului care indica statutul social inalt "nasturi de argint", "blanita de jder" etc.

Tot indirect il definesc pe erou si actiunile sale :tresarirea la vederea fetei frumoase "parca as fi inghitit o bautura tare", indica o fire romantica, careia nu ii lipsesc, sensibilitatea "i-am mangaiat ochii", generozitatea "ceru pentru sine si sotii vin vechi in oale noua" si spiritul cavaleresc (isi tine promisiunea fata de fata).

"Ochiul mare si neguros care privea in fanatana trecutului" este semnul suferintei inca vii. Talentul de narator al lui Neculai Isac este anticipat de sosirea lui la han, ascultatorii sunt atentionati de firea exceptionala a acestui om prin introducerea pe care i-o face "maestrul de ceremonii", comisul Ionita care il recomanda ca "prieten vechi", "tovaras de tinerețe", deci om de aceeasi valoare morala si spirituala, caruia ii cedeaza randul la istorisirea unei povesti, recunoscandu-i astfel calitatile.

Comisul Ionita, personaj omniprezent in cadrul volumului, alaturi de Ancuta este cel care da girul unei povestiri extraordinare.

Personajele secundare sunt schematice, reduse la cateva trasaturi, sau decrise unidimensional. Astfel, Marga este tanara, frumoasa si cu suflet bun, fara a-i lipsi misterul si viclenia, tipic feminine; Hasanache este tipul batranului profitor si uneltitor, iar cealalta Ancuta are attributele bunei gazde, la fel ca si cea din prezent, o continuare fireasca a mamei sale.

Tipici pentru o poveste sunt indiciii spatio-temporali, atat cei ale povestirii cat si cele in care este plasata actiunea istorisita, ca si ritualul zicerii.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Aceste elemente capata la Sadoveanu importanta sporita, chiar mai mare decat a actiunii sau a personajelor, dupa unii critici (G. Calinescu).

Spatiul este fixat la inceputul volumului, la Hanu-Ancutei, "care nu era han, era cetate, cu ziduri grose de ici pana colo, iar inaintea se puteau oposi oameni si vite". Hanul este investit cu atribute magice de topos sadovenian etern, loc al intalnirii trecutului cu prezentul si viitorul, deci al continuitatii in eternitate a valorilor promovate de drumeti.

Valoarea de "axis mundi" dobandita de han este justificata de amplasarea istoriilor povestite in cadrul, in apropierea hanului sau avand o legatura incontestabila cu simbolul sau cel mai evident: Ancuta. Este neimportant care dintre ele, mama sau fiica, aceasta fiind doar o impartire formala, ea fiind eterna si identica cu sine insusi sau cu stramosii/descendentii ei de la inceputul istoriei si pana la finalul timpului.

In povestirea analizata, intamplarile s-au petrecut "tot in locurile acestea", "aproape de han", in vremea celeilalte Ancute, care ii povestise fetei ei despre ghinionul capitanului, initiind-o astfel in legendele locului, pregatind-o sa devina, la randul ei, gazda.

Timpul, alta coordonata a povestii este relativ, raportarea la el este tipica basmului prin prezenta acelui "illo tempore". Astfel, naratorul plaseaza povestile "candva demult", "intr-o toamna aurie", "in anul cand au fost ploii naprasnice de Sant-ilie si spuneau oamnici ca au vazut balaur negru deasupra Moldovei". Indicii fabulosi prezenti au rolul de a introduce lectorul in atmosfera de poveste, rupta de contingent, departe de timpul profan al prezentului, una din temele recurente ale textului fiind superioritatea timpurilor trecute si regretarea acestora de catre cei varstnici care se simt datorati sa ii initieze si pe cei tineri in sistemul lor de valori. ("Acum traieste o lume noua si becisnica")

Viziunea paseista este de inspiratie samanatorista (curent dominant in momentul aparitiei volumului) dar si tipic sadoveniana.

In cadrul volumului se poate vorbi de trei planuri temporale: cel al autorului (unidimensional), cel al naratorilor (plasat in toamna aurie) si cel al evenimentelor (care capata conotatii legendare, mitice, istorice). Convergenta acestora catre un numitor comun fiind favorizata de han, care apare avand capacitatea de conservare a timpului, deci functie de protectie in timp ce lumea inconjuratoare se darama sub auspiciile prezentului.

Un exemplu in acest sens este chiar fantana dintre plopi, care "s-a daramata ca toate ale lumii" de cand a avut loc intamplarea capitanului, deoarece nu era protejata magic de zidurile hanului.

Asadar, hanul este o enclava, suspendata in timp si spatiu, incadrandu-se in caracterizarea facuta de Ion Barbu cetatii Isarlak: "la mijloc de Rau si Bun".

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

În interiorul ei atmosfera este mereu aceeași, de petrecere și voie bună, mereu cu aceeași oameni. Apărent deschis, primitiv, hanul este, de fapt, un spațiu închis în care cei ce intră sunt prizonieri eterni ai atmosferei, ei ieșind în lume doar pentru a "vâna" întâmplări pe care să le aducă în incintă protectoare a hanului pentru a fi consumate cu plăcere de comensali, de remarcat galeria personajelor care devin naratori la han: prin meseriile lor diverse (calugar, zodiac, capită, cioban, talhar, etc) ele aduc aminte de personajele din drama Mesterul Manole, întărind astfel ideea că pentru a crea/recrea o lume este nevoie de oameni din toate sferile socialului, fiecare devenind prin Logos un renovator Mundi.

Hanul dobândește astfel valoarea spațiului fictional, propice dezvoltării naratiunii. Nu trebuie uitat aspectul care individualizează hanul: atmosfera, obținută și întreținută prin amabilitatea gazdei, prin omniprezența elementului dionisiac și prin respectarea ritualurilor, atât de necesare în cadrul unui topos magic.

Astfel, fiecare dintre cei care iau cuvântul la Hanu Ancuței respectă un ritual al zicerii care cuprinde etape fixe: "Captatio benevolentio", adică atragerea atenției auditoriului asupra caracterului deosebit al povestirii ce urmează a fi istorisită, închinarea unei ulcele cu vin în sănătatea comensalilor, echivanta cu aprecierea acestora că demni să asculte povestea, utilizarea formulilor protocolare care atestă respectul pentru auditoriu dar și menținerea propriului standard. Pe parcursul povestirilor se revine la cadrul naratiunii pentru a fi introduse formule care să mențină atenția trează și să sporască interesul.

O povestire este întotdeauna încheiată cu revenirea la momentul prezent și cu amenințarea comisului Ionita de a spune o altă poveste "mult mai minunată și mai înfricoșată", ridicând de fiecare dată stacheta.

În "Fanatana dintre plopi" acest ritual este respectat cu sfîntenie de capitănelul Neculai Isac. Replica acestuia, "Îngaduie-mi să duc calul la adăpost, să-l grijesc, pe urmă om bea un vin și ți-oi povesti ce nu știi..." sintetizează cele afirmate.

Capitanul este primit cu inimă deschisă de comensali, el își ia timp pentru a începe povestirea, totul se desfășoară fără grabă, desfacerea de contingent și intrarea în starea de semi-transă necesară istorisirii cerând timp, proces grabit însă de elixirul naratiunii: vinul.

Formulele "domnilor și fraților", "Domnia ta", "preacinstite" arată respectul și apropierea de auditoriu care vede în Isac "om cum ne place nouă".

Tot pentru a trezi interesul, Ancuța aminteste că ar fi auzit "povestea înfricoșată" de la mama sa însă nu o mai ține minte.

Naratorul, cunoaște trei instanțe în cadrul povestirii: cel neutru, care ne introduce în atmosferă, care relatează cadrul într-o tehnică asemănătoare cu baleierea unei camere de filmat, locul acestuia este rapid luat de Comisul Ionita, care își îndeplinește rolul de maestru de ceremonii și introduce în scenă pe adevăratul narator, capitănelul Isac.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Acesta relateaza subiectiv, la persoana I, cu glas "bland", dand dureroasei confesiuni tente nostalgice, tragice si romantice, dupa caz.

Abil orator, el dramatizeaza actiunea prin introducerea dialogului intre el si tigancusa, istoria capata astfel caracter dinamic si veridic.

Pasajele descriptive au functia de a evidentia atmosfera sau portrete (al tigancusei-"cu fusta rosa si trupul frumos rotunjit"), acestea sunt mai putin numeroase insa.

Arta narativa a lui Sadoveanu este monumentala, el dand glas unor "eroi care nu povestesc pentru a-si descarca sufletul, ci pentru a se sustrage vietii si mortii " (Manolescu).

Expresia este tipic populara, de o savoare lirica deosebita, care captiveaza prin oralitate si impresioneaza prin seva folclorica . Odata rostite, cuvintele traiesc singure, prind si dau viata unei vechi lumi, recreate prin zicere.

Arhaismele prezente("arnaut", "scurteica") sunt numeroase insa folosite cu naturalete, in mod tipic pentru discursul taranului roman, caracterizat de eufonie si muzicalitate.

Per total, naratiunea se remarca prin sobrietatea stilului, impusa de subiect.

Deoarece este o naratiune subiectiva de mica intindere care prezinta un fapt neobisnuit si respecta un ritual al spunerii, putem afirma nu numai ca "Fantana dintre plopi" si incadreaza speciei povestire ci si, conform cu I. Vlad : "Hanu Ancutei este cartea povestilor, a istoriilor de demult, a initierii in arta desavarsita a naratiunii. Caci ciclul acesta are valoarea unei arte poetice pentru intelegerea structurii povestirii, pentru decantarea treptelor si etapelor compositionale ale genului."